

Woordvindingsmoeilijkheden

NAH bij kinderen

Woordvindingsmoeilijkheden ontstaan meestal plotseling, wanneer beschadiging optreedt van de hersengebieden die belangrijk zijn voor taal. Zo'n beschadiging kan bijvoorbeeld ontstaan door een hersenbloeding, herseninfarct, een infectie in de hersenen of een hersentrauma. Ook een hersenoperatie, bijvoorbeeld om een tumor te verwijderen, kan negatieve gevolgen hebben voor de woordvinding. Het op tijd vinden van het juiste woord is dan niet meer vanzelfsprekend: een kind heeft last van woordvindingsproblemen.

Bij een hersenbeschadiging is een gedeelte van het hersenweefsel blijvend kapot, maar ook onbeschadigde gebieden worden tijdelijk uitgeschakeld. In de eerste weken tot maanden na het ontstaan van het letsel zien we vaak verbetering, doordat deze gebieden weer worden ingeschakeld. Ook kunnen onbeschadigde hersencellen taken overnemen van beschadigde gebieden. In de eerste maanden is het herstel het grootst.

Praten is niet zo simpel als je denkt

Praten lijkt zo makkelijk: je leert het vanzelf, net als lopen. Rond de eerste verjaardag komen de eerste woordjes en een kind van twee kent er ongeveer 300. Daarna wordt de woordenschat flink uitgebreid. Met drie jaar gebruikt een kind ongeveer 1000 verschillende woorden, met vijf jaar zijn dat er al 3000. Het begrijpen van woorden ontwikkelt zich sneller. In elke fase kunnen kinderen meer woorden begrijpen dan ze al actief kunnen gebruiken. Bij volwassenen varieert de woordenschat behoorlijk: de omvang ligt zo tussen de 50.000 en de 80.000 verschillende woorden.

Bij een gemiddeld spreektempo produceren we twee à drie woorden per seconde. Wat je je vaak niet realiseert, is dat die woorden allemaal eerst gekozen moeten worden, voordat je ze kunt uitspreken. Elk woord moet "opgezocht" worden in de hele verzameling van woorden die je kent. Als je twee jaar bent, moet je elk woord dus kiezen uit ongeveer 300 woorden en als je vijf jaar bent al uit 3000 woorden. Al die woorden zijn opgeslagen in een soort woordenboek in de hersenen, het mentale lexicon. Het zoekproces moet razendsnel verlopen, omdat je anders je eigen spreektempo niet zou kunnen bijhouden.

Wisselend en beangstigend

Bij woordvindingsproblemen zijn de prestaties vaak heel wisselend. Het zoekproces kan soms goed gaan en soms ook helemaal niet lukken. Dit is heel moeilijk te begrijpen: een kind dat de ene keer heel vlot een bepaald

woord kan zeggen, kan de volgende keer datzelfde woord misschien met geen mogelijkheid vinden en daardoor dus ook niet zeggen.

Voor kinderen is dit heel verwarrend en bedreigend. Ineens kunnen ze niet meer op hun taal vertrouwen. Soms lukt het wel, en soms lukt het niet om op een woord te komen. Kinderen kunnen zich schuldig gaan voelen omdat ze niet meer aan de eisen kunnen voldoen.

De woorden zijn er nog wel, maar je kunt er niet bij

Kinderen met woordvindingsproblemen zijn hun woorden niet echt “kwijt”. Hun woordenboek is er nog wel, maar het zoeken gaat niet meer vanzelf. Afhankelijk van de precieze beschadiging in de hersenen kunnen de gevolgen verschillen.

Een paar voorbeelden:

- Uw kind kan helemaal niet op een bepaald woord komen en zwijgt maar liever.
- Het duurt heel lang voor het juiste woord gevonden is. Ook hiervan kan een kind heel onzeker worden, zodat het maar liever niets zegt.
- Uw kind geeft een omschrijving van het doelwoord, bijvoorbeeld “een stok om te vissen” voor “hengel”.
- Het kan ook zo zijn dat het zoekproces “ontspoor”, zodat uw kind bij een verkeerd woord uitkomt. Een kind zegt dan hele rare woorden, bijvoorbeeld “papegaaienvoer” voor “eikel” of “waggelbak” voor “hangmat”. Sommige kinderen horen hun eigen fouten heel goed, maar er zijn ook kinderen die zelf niet merken dat ze foute woorden zeggen.

Wat werkt en wat werkt niet?

Trucjes die soms helpen om een woord te laten komen:

- De beginklank geven. Wanneer een kind de eerste klank van het doelwoord hoort, lukt het vaak ineens wel om het woord te zeggen: “f.. fiets!”.
- Rustig wachten, het woord komt later wel.
- Het woord, of een stukje van het woord opschrijven, soms kan uw kind het woord dan ook zeggen.
- Een gebaar maken. Wanneer uw kind een gebaar maakt, komt het woord soms mee, bijvoorbeeld “telefoon” na het telefoon gebaar.
- Een omschrijving geven, bijvoorbeeld “die lange slierten met rode saus... spaghetti!”.

Wat vaak negatief werkt:

- Blijven aandringen als het niet lukt. Hoe meer een kind het probeert, hoe groter de kans is dat het geblokkeerd raakt.
- Ongeduld en onbegrip.

Oefenen en communiceren

De woordvinding kan zeker worden geoefend. Die oefeningen zullen niet voor elk kind hetzelfde zijn. Overleg met de logopedist wat je precies kunt doen, en hoe vaak je dat moet doen.

Probeer een scheiding te maken tussen communiceren en oefenen. Denk erom:

Oefenen doe je echt apart, op gezette tijden. Communiceren doe je de hele dag door. Dan gaat het om de communicatie, dus het enige wat belangrijk is, is dat je elkaar begrijpt.

Belangrijk:

- Ongeduld ligt op de loer, blijf rustig. Als het nu niet lukt, komt het straks misschien.
- Ga niet in het wilde weg raden zonder dat uw kind ertussen kan komen (“Bedoel je dit, dat etc.”).
- Probeer slim te raden. Als je hier zelf niet uitkomt, kan de logopedist je leren slim te raden.
- Zodra je begrijpt wat uw kind bedoelt, laat je dat ook merken: “Oh, je bedoelt ‘fiets’!”.
- Laat een kind niet te pas en te onpas woorden nazeggen, of woorden zeggen door de eerste klank te geven.
- Toon begrip voor de wisselende prestaties, dus zeg niet: “Gisteren kon je het ook zeggen.”, “Zie je wel, hij kan het wel, maar hij wil het niet.”.

Kinderen met woordvindingsproblemen kunnen heel erg van elkaar verschillen. Welke trucjes werken, en hoe je het beste met uw kind kunt omgaan, moet voor elk kind goed worden nagegaan: dit moet je zelf uitvinden, samen met de logopedist.

Rijndam

Postbus 23181

3001 KD Rotterdam

T 010 - 241 24 12

E info@rijndam.nl

www.rijndam.nl

januari 2019